

# ODPIS

Sygn. akt:

Warszawa, dnia 22 lutego 2019 roku

## POSTANOWIENIE

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, Wydział XV Gospodarczy  
w składzie:

przewodniczący: ASR Radomir Wójcik

protokolant: Paulina Sokołowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu      lutego 2019 roku

sprawy z powództwa M      S      i D      P

przeciwko J              B              i A      B

o zapłatę

postanawia:

1. na podstawie art. 193 Konstytucji RP przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytania prawne:

*„czy art. 365 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 z późn. zm.) w zakresie, w jakim przewiduje związanie sądu orzeczeniem, na podstawie którego wszczęto przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością bezskuteczną egzekucję, w procesie wytoczonym na podstawie art. 299 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1577 z późn. zm.) przeciwko pozwanemu, który utracił status członka zarządu spółki przed datą wszczęcia postępowania, w którym orzeczenie przeciwko spółce zapadło,*

*jest zgodny z art. 45 ust. 1, art. 64 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP”*

oraz:

„czy art. 299 § 1 i 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1577 z późn. zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości, aby pozwany były członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością uwolnił się od odpowiedzialności poprzez wykazanie, że wierzytelność, stwierdzona orzeczeniem, na podstawie którego wszczęto przeciwko spółce bezskuteczną egzekucję, nie istnieje, w sytuacji, w której orzeczenie zapadło w postępowaniu wszczętym po dacie utraty przez pozwanego statusu członka zarządu spółki,

jest zgodny z art. 45 ust. 1, art. 64 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP”

2. na podstawie art. 177 § 1 pkt 3<sup>1</sup> k.p.c. zawiesić postępowanie do czasu zakończenia postępowania wywołanego pytaniem prawnym.



/ na oryginale właściwy podpis /

STAŻYSTA

Edyta Kłiszyk

Sygn. akt:

## UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 22 lutego 2019 r.

1. Przed Sądem Rejonowym w W pod sygnaturą akt  
toczy się postępowanie z powództwa M S i D P  
przeciwko A B i J B o zapłatę.

1.1 W pozwie z dnia sierpnia 2015 r. M S i D P wnieśli o zasądzenie solidarnie od pozwanych A B i J B kwot po zł na rzecz każdego z powodów wraz z kosztami procesu i odsetkami. Powodowie podnieśli, że pozwani pełnili funkcję członków zarządu A spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. Wyrokiem zaocznym z dnia stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy w K w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt zasądził od spółki na rzecz każdego z powodów kwotę zł wraz z kosztami procesu w kwocie zł. Wyrok uprawomocnił się. Postępowanie egzekucyjne skierowane przeciwko spółce zostało umorzone wskutek stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

1.2 Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Poza innymi podniesionymi argumentami, pozwani zakwestionowali istnienie wierzytelności przysługującej powodom od spółki A, stwierdzonej wyrokiem z dnia stycznia 2014 r. Pozwani zarzucili, że dokumenty mające stanowić podstawę powstania wierzytelności zostały przez powodów sfałszowane. Pozwani podnieśli, że przed Sądem Okręgowym w K pod sygnaturą akt: toczy się postępowanie przeciwko powodom m. in. w tym przedmiocie.

1.3 Dotychczas ustalono co następuje. Pozwana A B pełniła funkcję członka zarządu A spółki z ograniczoną odpowiedzialnością od sierpnia 2011 r. do stycznia 2012 r., a pozwany J B w okresie od sierpnia 2011 r. do maja 2013 r. W dniu października 2012 r. M S i D P wystąpili z powództwem przeciwko A spółce z ograniczoną odpowiedzialnością domagając się zasądzenia na ich rzecz kwoty po zł wraz z odsetkami. Wyrokiem zaocznym z stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy w K w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt orzekł zgodnie z żądaniem pozwu. 14 marca 2014 r. wyrokowi nadano klauzulę wykonalności. kwietnia 2014 r. M S i D P złożyli wniosek o wszczęcie egzekucji. Postępowanie egzekucyjne prowadzone przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym dla W pod sygnaturą akt zostało umorzone postanowieniem z grudnia 2014 r. W motywach orzeczenia wskazano, że egzekucja z ruchomości, wierzytelności i kont bankowych dłużnika okazała się bezskuteczna.

2. Przedmiotem kontroli konstytucyjnej jest art. 299 § 1 i 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 505) oraz art. 365 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 z późn. zm.). Oba powołane akty prawne zostały wydane przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej.

2.1 Zgodnie z art. 299 § 1 k.s.h. jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Stosownie do § 2 członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, o której mowa w § 1, jeżeli wykaze, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu, albo że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy, albo że pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo niezatwierdzenia układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu wierzyciel nie poniósł szkody. W myśl art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd,

który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

2.2 W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ukształtował się pogląd, że jeżeli utrwalona i konsekwentna praktyka stosowania prawa w sposób bezsporny ustaliła wykładnię danego przepisu prawnego, a jednocześnie przyjęta interpretacja nie jest kwestionowana przez przedstawicieli doktryny, to przedmiotem kontroli konstytucyjności jest norma prawna dekodowana z danego przepisu zgodnie z ustaloną praktyką (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 3 października 2000 r., sygn.: K 33/99; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 4 grudnia 2000 r., sygn.: SK 10/99; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 19 lipca 2005 r., sygn.: SK 37/04; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 czerwca 2008 r., sygn.: SK 16/06).

2.3 Art. 299 k.s.h. był przedmiotem rozważań w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. W uchwale z dnia 7 listopada 2008 r. (SN (7) sygn.: III CZP 72/08) Sąd Najwyższy rozstrzygnął występujące dotychczas w judykaturze wątpliwości wskazując, że odpowiedzialność z art. 299 k.s.h. ma charakter odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym. Tym samym odrzucono pojawiający się niekiedy w orzecznictwie pogląd upatrujący w art. 299 k.s.h. źródła gwarancyjnej odpowiedzialności członków zarządu za dług spółki (wyrok Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2007 r., sygn.: V CSK 55/07). Za decydujący argument uznano występowanie szkody jako przesłanki odpowiedzialności. Obecnie pogląd wyrażony w uchwale z 7 listopada 2008 r. należy uznać za ugruntowany (wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2014 r., sygn.: I CSK 286/13). Czynem zabronionym członka zarządu jest nieprawidłowe prowadzenie spraw spółki i niezainicjowanie w terminie postępowania upadłościowego lub restrukturyzacyjnego, szkodą wierzyciela – obniżenie potencjału majątkowego spółki (uchwała Sądu Najwyższego z 15 czerwca 1999 r., III CZP 10/99, uchwała Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2001 r., sygn.: III CZP 69/01, wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2005 r., V CK 736/04, wyrok Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2007 r., II CSK 417/06). Przesłanka bezskuteczności egzekucji jest spełniona w wypadku wykazania, że majątek spółki nie wystarcza do zaspokojenia roszczenia powoda. Brak jest ograniczeń dowodowych przy wykazywaniu tej przesłanki; w szczególności powód nie musi przedstawić

postanowienia komornika sądowego o umorzeniu postępowania egzekucyjnego wobec jego bezskuteczności. Powód nie musi nawet wszczynać postępowania egzekucyjnego o ile wykaże, że spółka nie ma majątku, z którego można się zaspokoić (wyrok Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2003 r., sygn.: V CKN 416/01).

2.4 Art. 299 § 1 i 2 k.s.h. wyznacza wszystkie potencjalne możliwości obrony pozwanego. Pozwany może zatem zwalczać twierdzenia powoda podnosząc, że nie posiadał statusu członka zarządu w czasie istnienia długu spółki, albo że egzekucja przeciwko spółce nie była bezskuteczna, gdyż spółka posiadała majątek, z którego wierzyciel mógł się zaspokoić. Poza powyższym pozwany zwolnić się może z odpowiedzialności wyłącznie wykazując jedną z przesłanek egzoneracyjnych przewidzianych w § 2 (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 27 marca 2018 r., I AGa 12/18, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 7 marca 2018 r., I AGa 39/18). Pozwany może zatem dowodzić, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego, względnie, że wniosku nie zgłoszono nie z winy pozwanego. Pozwany może także dowodzić, że powód nie poniósł szkody.

2.5 Przyjęcie poglądu o deliktowej naturze odpowiedzialności wynikającej z art. 299 § 1 k.s.h. skutkuje uznaniem, że dług odszkodowawczy pozwanego członka zarządu jest odrębny od długu samej spółki; związek pomiędzy nimi jest jednak niewątpliwy. Przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej jest bezskuteczność egzekucji, która z kolei może być przeprowadzona wyłącznie w oparciu o tytuł wystawiony przeciwko spółce i stwierdzający jej zobowiązanie. Prowadzi to do konkluzji, że pozwany członek zarządu mógłby się zwolnić od odpowiedzialności wykazując brak długu spółki. Wszelako nieistnienie wierzytelności powoda oznacza, że nie mógł on ponieść szkody wskutek braku możliwości jej zaspokojenia. Jednakże, jak wynika z ugruntowanej linii orzeczniczej, taka obrona pozwanemu co do zasady nie przysługuje. Wyjąwszy wypadki zupełnie szczególne, powód dochodzący odszkodowania na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. musi dysponować tytułem egzekucyjnym przeciwko spółce, zwykle w postaci prawomocnego orzeczenia (uchwała Sądu Najwyższego z 15 czerwca 1999 r., III CZP 10/99; wyrok Sądu Najwyższego z 21 września 2005 r., sygn. V CK 129/05; wyrok Sądu

Najwyższego z 13 grudnia 2006 r., II CSK 300/06 wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2014 r., sygn.: I CSK 286/13). Z mocy art. 365 § 1 k.p.c. prawomocne orzeczenie wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Zdefiniowana w art. 365 § 1 k.p.c. prawomocność materialna orzeczeń oznacza nakaz przyjmowania, że w danej sytuacji stan prawny przedstawia się tak, jak wynika to z zawartego w orzeczeniu rozstrzygnięcia (wyrok Sądu Najwyższego z 15 lutego 2007 r., sygn.: II CSK 452/06). W przypadku wyroku nakaz ten dotyczy prawomocnego rozstrzygnięcia co do istoty sprawy i obowiązuje adresatów wskazanych w powołanym przepisie, w tym także sądy powszechne rozstrzygające inne sprawy. W konsekwencji w orzecznictwie ukształtował się pogląd, że w postępowaniu opartym na art. 299 k.s.h. sąd nie może badać istnienia wierzytelności stwierdzonej orzeczeniem zapadłym przeciwko spółce (wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 1997 r., sygn.: III CKN 126/97; uchwała Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2001 r., sygn.: III CZP 69/01; wyrok Sądu Najwyższego z 27 października 2004 r., sygn.: IV CK 148/04; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2007 r., sygn.: III CSK 27/06; uchwała Sądu Najwyższego (7) z 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08; uchwała Sądu Najwyższego z 19 listopada 2008 r.; wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2014 r., sygn.: I CSK 286/13; wyrok Sądu Najwyższego z 23 lipca 2015 r., sygn.: I CSK 580/14).

3. Jako wzorce kontroli konstytucyjności powołano art. 45 ust. 1, art. 64 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

3.1 Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Na konstytucyjne prawo do sądu składa się w szczególności: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia procedury przed sądem (niezależnym, bezstronnym i niezawisłym); 2) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd oraz 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2008 r. sygn.: K 38/07). Wśród fundamentalnych

standardów sprawiedliwości proceduralnej szczególną rolę odgrywa wymóg zapewnienia stronom prawa do wysłuchania. Prawo to zakłada w szczególności zagwarantowanie odpowiednich uprawnień, umożliwiających stronom skuteczną obronę swoich słusznych interesów w postępowaniu sądowym (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lipca 2009 r., sygn.: K 7/09). Strona powinna mieć zatem możliwość przytoczyć fakty, powołać dowody i przedstawić argumentację wspierającą prezentowaną przez nią pozycję. Prawo do wysłuchania nie ogranicza się przy tym jedynie do formalnej dopuszczalności zajęcia stanowiska, ale obejmuje także prawo do wpłynięcia na tok oraz rozstrzygnięcie sprawy – o ile racje strony zostaną uwzględnione. Prawo do obrony przewiduje zatem powinność sądu polegającą na rozważeniu argumentacji strony i uwzględnieniu jej przy rozstrzygnięciu sprawy. Obowiązek ten dotyczy wszystkich okoliczności przedstawionych przez stronę, które mają znaczenie dla ustalenia jej obowiązku lub uprawnienia.

3.2 Przedmiotowy zakres prawa do sądu wyznaczony jest przez pojęcie „sprawy”. Pojęcie to interpretować należy w odniesieniu do podstawowej funkcji sądów, jaką jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. „Sprawą” jest zatem każdy przypadek konieczności rozstrzygnięcia o prawach i wolnościach jednostki oraz jej chronionych prawem interesach, zarówno w przypadku ich naruszenia czy zagrożenia, jak i konieczności ich autorytatywnego ustalenia (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 maja 2017 r., sygn.: 49/13).

3.3 W myśl art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw. Powołany przepis wyraża prawo do sądu w formule negatywnej, poprzez bezwzględny zakaz jego ograniczania normami rangi ustawowej. Wyjątek od zasady dopuszczalny jest wyłącznie na podstawie wyraźnego postanowienia konstytucyjnego (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2002 r., sygn.: SK 32/01). Art. 31 ust. 3 Konstytucji przewiduje możliwość ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności w drodze ustawowej, stanowiąc jednocześnie podstawę wywodzonej z niego zasady proporcjonalności. Jednakże zakres dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu ukształtowany jest w sposób szczególny. Ewentualne uszczuplenie tego prawa nie może bowiem podważać gwarancji płynącej z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Innymi słowy, ograniczenia w zakresie



realizacji prawa do sądu nie mogą być tego rodzaju, by pozbawiły jednostkę ochrony sądowej w sytuacji naruszenia pozostałych wolności i praw rangi konstytucyjnej. W tym sensie art. 77 ust. 2 Konstytucji wyznacza, obok art. 31 ust. 3 Konstytucji, zakres dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn.: K 25/09).

3.4 Stosownie do art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Zgodnie z ust. 2 własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. Powołany przepis stoi na straży poszczególnych praw, ale także ogółu sytuacji majątkowej podmiotu. Wyraża także powinność ustawodawcy przeciwdziałania nieuzasadnionej ingerencji w tę sferę praw podmiotowych.

4. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie zarzuca, że art. 365 § 1 k.p.c. jest niezgodny z art. 45 ust. 1, 64 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim przewiduje związanie sądu orzeczeniem, na podstawie którego wszczęto przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością bezskuteczną egzekucję, w procesie wytoczonym na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. przeciwko pozwanemu, który utracił status członka zarządu spółki przed datą wszczęcia postępowania, w którym orzeczenie przeciwko spółce zapadło. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie zarzuca także, że art. 299 § 1 i 2 k.s.h. jest niezgodny z art. 45 ust. 1, 64 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości, aby pozwany były członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością uwolnił się od odpowiedzialności poprzez wykazanie, że wierzytelność, stwierdzona orzeczeniem, na podstawie którego wszczęto przeciwko spółce bezskuteczną egzekucję, nie istnieje, w sytuacji, w której orzeczenie zapadło w postępowaniu wszczętym po dacie utraty przez pozwanego statusu członka zarządu spółki. Wskazany jako przedmiot kontroli układ przepisu procesowego i materialnego odbiera pozwanemu prawo do wysłuchania, uniemożliwiając wykazanie, że wierzytelność powoda stwierdzona orzeczeniem zapadłym przeciwko spółce nie istnieje. W dalszej perspektywie, stan pozbawienia pozwanego prawa do sądu narusza jego konstytucyjnie chroniony interes majątkowy, narażając go na

konieczność zaspokojenia potencjalnie nieusprawiedliwionej pretensji powoda kosztem swojego majątku.

4.1 Proces członka zarządu oparty na art. 299 § 1 k.s.h. jest, zgodnie z art. 1 k.p.c., sprawą cywilną w sensie ścisłym. W procesie sąd rozpoznaje odpowiedzialność deliktową członka zarządu wobec niezaspokojonych wierzycieli spółki. W konsekwencji nie budzi wątpliwości, że proces ten jest „sprawą” w rozumieniu konstytucyjnego standardu dostępności do sądu. W procesie pozwany powinien mieć zatem zagwarantowane materialne prawo do sądu, także w aspekcie prawa do bycia wysłuchanym. Uregulowania procesowe powinny zapewnić pozwanemu możliwość wypowiedzenia się co do wszystkich przesłanek jego odpowiedzialności oraz poparcia zgłoszonego stanowiska dowodami.

4.2 Wierzytelność powoda wobec spółki jest konstrukcyjną podstawą odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h. Bezpośrednią przesłanką odpowiedzialności jest bezskuteczność egzekucji, jednakże aby o niej mówić, istnieć musi wierzytelność, której nie można zaspokoić z majątku spółki. Nieistnienie długu spółki oznacza brak odpowiedzialności członka zarządu. Skoro bowiem powód nie posiada wierzytelności, nie mógł ponieść szkody polegającej na braku możliwości uzyskania jej zaspokojenia. Uwypuklić należy, że odpowiedzialność spółki względem powoda podlega badaniu w sytuacji, w której nie została ona przesądzona zapadłym przeciwko spółce orzeczeniem. Dzieje się tak w tym wyjątkowym wypadku, w którym dopuszczalne jest dochodzenie odszkodowania od członka zarządu mimo nieuzyskania przez powoda tytułu przeciwko spółce. Chodzi o sytuację, w której spółka utraciła byt prawny, a jej odpowiedzialność została dostatecznie ustalona w postępowaniu upadłościowym, które nie przyniosło jednakże wierzycielowi tytułu egzekucyjnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 r., sygn.: II CSK 300/06). W takim wypadku odpowiedzialność spółki powód wykazać musi w procesie przeciwko członkowi zarządu. Pozwany może wykazywać także upadek wierzytelności powoda w zakresie, w jakim dowód nie będzie ingerował w obszar prawomocności materialnej wydanego rozstrzygnięcia. Pozwany członek zarządu może się zwolnić z odpowiedzialności wykazując wykonanie zobowiązania lub jego umorzenie, jeśli zaszłości te miały miejsce po zamknięciu rozprawy w sprawie, w której orzeczono o

odpowiedzialności spółki (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., sygn.: III CZP 129/10; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 181/12).

4.3 Niewątpliwie zatem istnienie długu spółki stanowi pośrednio przesłankę odpowiedzialności członka zarządu. Powołane jako wzorce kontroli przepisy ustawy zasadniczej nakazują zatem umożliwić pozwanemu członkowi zarządu odniesienie się do tej kwestii. Prawo do wysłuchania obejmuje przy tym nie tylko prawo do zgłoszenia stanowiska, ale także dowodzenia faktów istotnych dla sprawy oraz – w wypadku uznania przez sąd racji pozwanego za słuszne – prawo do wpłynięcia w oparciu o przedstawioną argumentację na rozstrzygnięcie sprawy. W konsekwencji podniesienie trafnego zarzutu nieistnienia wierzytelności powoda powinno skutkować uwolnieniem członka zarządu od odpowiedzialności.

4.4 Z mocy art. 365 § 1 k.p.c. rozstrzygnięcie zapadłe przeciwko spółce jest wiążące dla sądu rozpoznającego odpowiedzialność członka zarządu. Prawomocność orzeczenia w aspekcie materialnym oznacza obowiązek uznawania istnienia zasądzonej od spółki wierzytelności. Ponowne badanie podstaw odpowiedzialności spółki jest niedopuszczalne.

4.5 W sytuacji typowej taki stan rzeczy nie budzi wątpliwości. Z mocy art. 201 § 1 k.s.h. członkowie zarządu mają prawo i obowiązek reprezentować spółkę w procesach sądowych. W procesie przeciwko spółce mogą zatem zwalczać roszczenie wierzyciela korzystając ze wszelkich dostępnych środków. Nawet obiektywna niesłuszność rozstrzygnięcia wydanego przeciwko spółce nie jest dostatecznym argumentem do zakwestionowania jego mocy wiążącej. W takim bowiem wypadku ułomność orzeczenia jest skutkiem wadliwie prowadzonego procesu, w którym członek zarządu występował jako reprezentant spółki, albo przynajmniej mógł i powinien był taką pozycję zająć. Prawo do wysłuchania pozwanego realizuje się na etapie wcześniejszego procesu, w którym broniąc interesu procesowego spółki pozwany miał sposobność jednocześnie wystąpić w swoim własnym interesie.

4.6 Jednakże prawomocność orzeczenia zapadłego przeciwko spółce w ujęciu materialnym nie jest powiązana z tym, czy członek zarządu dysponował faktyczną możliwością zajęcia

stanowiska w procesie przeciwko spółce. Wydane rozstrzygnięcie wiąże także wtedy, gdy pozwany następnie członek zarządu nie przedstawił i nie miał sposobności przedstawić swoich racji w przedmiocie istnienia wierzytelności powoda w procesie przeciwko spółce. Dzieje się tak w szczególności wtedy, gdy pozwany członek zarządu ustąpił z funkcji lub został z niej odwołany przed zainicjowaniem procesu, w którym ustalono prawomocnie odpowiedzialność spółki.

4.7 Z chwilą odejścia z funkcji były członek zarządu traci możliwość reprezentowania spółki; nie może zatem wystąpić jako jej organ. Nie jest także osobiście stroną procesu. W konsekwencji nie przysługuje mu prawo przedstawienia w toku sprawy stanowiska procesowego. Nie jest także legitymowany czynnie do wytoczenia powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 k.p.c. Tytuł egzekucyjny stwierdza bowiem obowiązek spółki, nie członka zarządu. Takie powództwo nie może nadto zmierzać do zakwestionowania podstaw wydanego rozstrzygnięcia, a jedynie wykazania, że po jego wydaniu obowiązek świadczenia odpadł. Były członek zarządu nie może także wydanego w sprawie rozstrzygnięcia zaskarżyć, w szczególności poprzez wywiedzenie skargi o wznowienie postępowania. O zainicjowanie postępowania wznowieniowego może zwrócić się do prokuratora, który, działając na rzecz spółki, jest legitymowany do wniesienia skargi. Powyższe uprawnienie nie jest jednakże wystarczające dla przyjęcia prawa do sądu byłego członka zarządu za zagwarantowane. Zgodnie z art. 7 k.p.c. i art. 3 ustawy Prawo o prokuraturze, udział prokuratora w postępowaniach cywilnych powodowany jest koniecznością ochrony praworządności, interesu społecznego, własności lub praw obywateli. Decyzja prokuratora o odmowie wniesienia skargi nie podlega zaskarżeniu; w szczególności nie jest przewidziana sądowa kontrola takiej decyzji. Wskazać także należy, że podstawę wznowienia postępowania stanowić może jedynie kwalifikowana wadliwość orzeczenia.

4.8 Były członek zarządu spółki może zgłosić na podstawie art. 72 k.p.c. interwencję uboczną, przystępując do pozwanej spółki. Zauważyć jednakże należy, że żaden przepis nie nakazuje powiadomić byłego członka zarządu o procesie wytoczonym przeciwko spółce. Z chwilą ustąpienia z funkcji członek zarządu traci prawo dostępu do dokumentów spółki i wglądu w jej sprawy. W konsekwencji, w zwykłym przypadku, były członek zarządu o sprawie przeciwko

spółce dowie się dopiero z pozwu wniesionego przeciwko niemu, zwłaszcza, gdy sprawa przeciwko spółce została rozpoznana w postępowaniu upominawczym albo zaocznie. Nie można zatem uznać, aby instytucja interwencji ubocznej w dostatecznym stopniu zapewniała byłemu członkowi zarządu prawo do wysłuchania.

4.9 Były członek zarządu nie może zatem przedstawić swojego stanowiska w procesie, w którym zapadło orzeczenie przeciwko spółce. Nie może go także w żaden sposób wzruszyć. W procesie, w którym sam jest pozwanym, nie może kwestionować okoliczności orzeczeniem tym stwierdzonych, mimo że okoliczności te stanowią podstawę także jego osobistej odpowiedzialności. Przyjąć zatem należy, że w takim przypadku prawo do sądu pozwanego zostaje naruszone.

4.10 W kontekście przedstawionych powyżej rozważań zwrócić uwagę należy na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2017 r. (sygn. akt: SK 31/15). Przedmiotem kontroli konstytucyjnej był art. 778<sup>1</sup> k.p.c., wzorcem zaś kontroli powołane także w przedmiotowym pytaniu art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. Trybunał orzekł niezgodność art. 778<sup>1</sup> k.p.c. w zakresie, w jakim przepis ten dopuszczał możliwość nadania tytułowi wydanemu przeciwko spółce jawnej klauzuli wykonalności przeciwko byłemu wspólnikowi tej spółki, niebędącemu wspólnikiem już w chwili wszczęcia postępowania przeciwko spółce. Art. 778<sup>1</sup> k.p.c. stanowi procesowy korelat subsydiarnej odpowiedzialności wspólników spółki osobowej za długi spółki, wyrażonej w art. 22 § 2 w zw. z art. 31 § 1 k.s.h. Odpowiedzialność ta ma charakter odpowiedzialności gwarancyjnej za cudzy dług i różni się tym samym od odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej przez art. 299 k.s.h. Nadto postępowanie klauzulowe wszczęte w oparciu o art. 778<sup>1</sup> k.p.c. ma charakter stricte formalny i ogranicza się do badania istnienia tytułu egzekucyjnego oraz faktu powiązania uczestnika ze spółką-dłużnikiem. Uczestnik nie ma przy tym sposobności wyrażenia swojego stanowiska do czasu wszczęcia egzekucji, kiedy dowiadyje się o wydaniu rozstrzygnięcia stwierdzającego jego odpowiedzialność. Z kolei postępowanie przeciwko członkowi zarządu prowadzone jest w trybie procesowym, który zapewnia możliwość obrony pozwanemu, przynajmniej w aspekcie formalnej

dopuszczalności przedstawienia stanowiska. Mimo zaznaczonych różnic, obie sytuacje mają także punkty wspólne. Obie instytucje dotyczą ustalenia odpowiedzialności osoby zarządzającej podmiotem zbiorowym za zobowiązania tego podmiotu. W obu przypadkach mają miejsce dwa odrębne postępowania. W toku pierwszego dochodzi do ustalenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, które to ustalenie pozostaje wiążące w drugim postępowaniu, którego strona bierna nie ma możliwości wyrażenia swojego stanowiska – w zakresie podstaw odpowiedzialności podmiotu zbiorowego – na żadnym etapie obu spraw. W obu przypadkach, przy zachowaniu prawa do sądu w aspekcie formalnym, dochodzi do naruszenia prawa do wysłuchania poprzez zamknięcie uczestnikowi postępowania drogi do wzruszenia podstaw rozstrzygnięcia zapadłego bez jego udziału.

4.11 Okoliczność, że pozwany był członek zarządu może zwolnić się z odpowiedzialności wykazując przesłanki egzoneracyjne ujęte w art. 299 § 2 k.s.h. nie jest wystarczająca dla uznania, że jego prawo do sądu pozostaje zachowane. Prawo do wysłuchania zakłada możliwość wypowiedzenia się co do wszystkich okoliczności istotnych dla praw lub obowiązków strony postępowania. W konsekwencji brak możliwości zakwestionowania choćby jednej z podstaw odpowiedzialności strony pozwanej przesądza o niedopuszczalnym zamknięciu drogi do sądu.

4.12 W pierwszej kolejności badaniu w przedmiocie zgodności z normami konstytucyjnymi powinien zostać poddany art. 365 § 1 k.p.c. Jako przepis procesowy, reguluje on zasady dopuszczalności dowodzenia okoliczności istotnych dla materialnoprawnej odpowiedzialności strony procesu. W omawianym, szczególnym układzie stosunków, uniemożliwia on podjęcie pozwanemu rzeczowej obrony, zamykając drogę do sądu, co stanowi naruszenie art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. W dalszej kolejności rozważony powinien zostać art. 299 k.s.h. Paragraf drugi tego przepisu przewiduje katalog podstaw egzoneracji pozwanego członka zarządu. Katalog ten ma charakter zamknięty, co wyłącza możliwość oparcia obrony na przesłance w przepisie niestwierdzonej. Pozwala to poddać omawiany przepis kontroli z perspektywy zaniechania prawodawczego, sprzecznego ze standardem dostępności do sądu płynącym z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. Wskazana sytuacja powiązania normy

materialnoprawnej i procesowej zagraża także, w dalszej kolejności, majątkowemu interesowi strony pozwanej, chronionemu przez art. 64 ust. 1 Konstytucji.

5. Rozstrzygnięcie przedstawionego pytania prawnego jest powiązane przedmiotowo z procesem zawisłym przed sądem, który z pytaniem wystąpił. Wskazany jako przedmiot kontroli art. 299 k.s.h. stanowi materialnoprawną podstawę dochodzonego roszczenia. Art. 365 § 1 k.p.c. stanowi zaś o mocy wiążącej wyroku zaocznego z dnia 29 stycznia 2014 r., wpływając na zakres faktów, których badanie w procesie może być dopuszczalne. Ocena przez Trybunał Konstytucyjny przepisów powołanych jako przedmiot może mieć wpływ na toczący się proces. Uwzględnienie zarzutu niekonstytucyjności, wskazanego w akapicie 4, skutkować będzie otwarciem możliwości kwestionowania wiarygodności stwierdzonej wyrokiem zaocznym z dnia 29 stycznia 2014 r. W wypadku wykazania przez stronę pozwaną tego zarzutu, powództwo będzie podlegało oddaleniu. Przy uznaniu zgodności przedmiotu kontroli ze wzorcami konstytucyjnymi, zarzut braku istnienia długu spółki zostanie uznany za niedopuszczalny i nie będzie podlegał merytorycznemu badaniu. Ze względu na powyższe, należy stwierdzić występowanie funkcjonalnej przesłanki wystąpienia z pytaniem prawnym.

5.1 Uzupełniająco wskazać należy, że sytuacja braku możliwości podjęcia obrony w procesie przeciwko spółce wobec jego wytoczenia po dacie ustąpienia członka zarządu z zajmowanej funkcji dotyczy jednego z pozwanych. Drugi z pozwanych został odwołany po wytoczeniu powództwa przeciwko spółce, a przed wydaniem wyroku zaocznego z 29 stycznia 2014 r. W ocenie sądu pytającego sytuacja, będąca podstawą pytania prawnego nie wyczerpuje wszystkich wypadków, w których dochodzi do naruszenia prawa do wysłuchania pozwanego członka zarządu. W szczególności okoliczność, że w chwili wytoczenia powództwa osoba pozwana pełniła jeszcze funkcję we władzach spółki nie przesądza o tym, że mogła ona w sposób należyty zwalczać roszczenie powoda. W grę mogą wchodzić zwłaszcza przyczyny związane z zasadami reprezentacji spółki. Nadto chwila wytoczenia powództwa nie wyznacza w praktyce momentu, od którego możliwe jest podjęcie obrony. Co do zasady pozwana spółka poweźmie wiedzę o potrzebie odparcia roszczenia powoda dopiero w chwili doręczenia jej pozwu. Co więcej, okoliczności przesądzające odpowiedzialność pozwanej spółki mogą się ujawnić także na

dalszym etapie procesu. Nie można zatem wykluczyć sytuacji, w której członek zarządu – nawet mimo reprezentowania spółki przez pewien etap procesu – nie będzie miał w pełni zagwarantowanej możliwości zwalczania roszczenia powoda. Powyższe rozważania poczynione zostały na marginesie, zagadnienie konstytucyjne przedstawione do rozstrzygnięcia musi być bowiem ściśle osadzone w ramach sprawy, podczas której wątpliwości konstytucyjne zaistniały. Mając na uwadze powyższe, jak również, że strony nie przedstawiły dowodu w przedmiocie kiedy pozew w sprawie prowadzonej przed Sądem Rejonowym w

K został spółce A doręczony, pytanie prawne ograniczono do sytuacji, w której cały proces przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością odbył się po dacie utraty statusu członka zarządu przez osobę, przeciwko której wytoczono następnie powództwo oparte na art. 299 k.s.h. Niewątpliwie w takiej bowiem sytuacji – niezależnie od specyfiki konkretnego przypadku – pozwany byłby członek zarządu nie miał możliwości przedstawienia stanowiska w procesie przeciwko spółce.

5.2 Ze względu na powyższe, na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczono jak w sentencji postanowienia. Postępowanie w sprawie należało zawiesić na podstawie art. 177 § 1 pkt 3<sup>1</sup> k.p.c.

